

Ìaðëííáòëë áëíõëìëëíã-ýãíëþòëííëñòíã

Áãóíð Áíãðãé
Saturday, 07 November 2009
Íñëããíãã íãííãããíãã Tuesday, 08 December 2009

ÌÀÐËÍÁÒËË ÁËÍÕËÌËËÍÃ-ÝÃÍËÞÒËÍÍËÑÒÍÃ.

Nããíãíýõíëë ìëð ýãíëþòëííí-ëðããòëíëñòíëëð áãããòíã á íãããñòë áãëíããíííãí ìðíëñòíããããíëý áëíëíãë-ãñëëð ìíëãëóë — « ìðíëñòíããããíë è ðãçóííí ñíçããíëãí (ò.ã. ëñëóññòããííí ìðíëñòíããããíëãí), è á) ýòí ëþãë, ëíòíðúã áãããðò áëã, ð-òí ýòíë ðãçíëóó ìã èëë ìííã èòí? » Ýãíëþòëííëñòú ìííããðò ìíëãëóëãí á ñëíòãçã, ìí ãíãíðýò, ð-òí ìíëãëóëóó ýòí ñãíë ñããëãëë. Ë áí óãð ìð ìíëã ëþããë ýòí ýëñíãðëíãíòããëóóíí ìããããðããããíííã áãíííã áããëíããíííãí ìðíëñòíããããíëý ìíëãëóë, ëíòíðúã íãú-íí ýãëýþòñý ìðíãóëòãíë áëíëíãë-ãñëëð ñ-ëòããòñý, ð-òí Õðëãðëð Æ, ëãð1 á 1824 ãíãò, ìòò, ì ñëíòãçã ìðããíë-ãñëíë ìí-ããëíú èç ìëíãðãëóóííãí òëãíãòã áííííëý, ðãçíúë ãðãí ðãñòãíëë). Ìã ìííãí ñíóñòý, ìãðñãããí Áãðòëí2, á 1853-1854 ãã. áçãëííããëñòããëíã áëëòãðëíã è æëðíúð ëëñëíð ìíëó-ëë áíãëíãë ìðë èãë ìãíãíóíãíí ìíëãçãòú ñëíòãç ìíëãëóë á ãñòãñòããííë ñðããã, áãç èãëííã-ëëãí ó-ãñòëý ð-ãëíããëã, èãí ýòí ìã ìòãã-ããò óñëíãëþ ó-ãííúë ìã áçýë ð-ãòúðã àòííã óãããðíãã á ìãíò ðòëó, è ñòíëýëí æã ìíëãëóë áíãú á ãðóãòþ, è ìã ñëãíëë èç ìëð ìðííòíë óãããíã. Õ-òíðíðí? ðãçãã ìã ñíçãããò ìí óñëíãëý, á ëíòíðúð ãíðý-ëë ìãòãëë óóããò ëëòúñý ëíãííí óãë, èãë ìóãíí ìãñòãðó? Ëëòãëóëë ìðëëãñã 1952 ãíãò, Ñòãíëë ìëëëãð ìðíããíííòðëðíããë ñãíë çíãíãíëòúë ìíúð, ìíëãçúããþóëë ñëíòãç áíëííëñëíòú èç ìãíðããíë-ãñëëð ñíããëíã áëíëíãë-ãñëëð ìðíãóëòíã, á ðýãíãúã ñòíðííëëë ýãíëþòëííëçíã áããã ìã ëíòãðãñòþòñý ìðëðíãíë óãò ëííííãíòíã, ëíòíðúã ìðëíãðëãã ìððã4 (ëíòíðãý á ñãíþ ì-ãðããú áúëã ìðëãóíãíã äëý ìãããðãëë äëííòãçú áãëíããííãí ìðíëñòíããããíëý æëçíë), ýãíëþòëííëñòú Áãíí Ñ èããíðãòíðíúã óñëíãëý, ìí è ìðíãóëòú áëíëíãë-ãñëíãí ìðíëñòíãããíëý, óããðýý ìóãëëëð, ð-òí óãëëã áãúãñòãã èãë ìðííòúã óãããíãú áëíëíãë-ãñëíã ìðíëñòíãããíëã. Ìãíðëíãð, áëëòãðãëóóããããë — ìðííòãëóëë óãããíã, ëíòíðúë áúë ìðëíãðãí á ñíãñú, á ìðëðíã èãòããíëëçíã D-ããëíç, á -ãñòííñòë D-ãëþéíçú. Õíããã èãë áëëéíëç ýãëýãòñý ìíííãííí ìòò, ì èãòããíëëçíã áëþéíçú á ìðãíëçíã æë áëíëíãë-ãñëíë ìíëãëóëóó. Ëñëóññòããíííã ìðíëçãíãñòãí ìóëëãíòëãã èç áëíëíãë-ãñëëð ìðíãóëòíã óãããããò ìóãëëëð á ñíííòãííí ìð ëþãë, ìðííòí óãë, ìëðëë èãëëã-òí áãðããðò. Áëíõëìëëíã-ýãíëþòëííëñòãí ìóãíí ìíñòðíëòú áíëóóíë óããòð, áãã ìíëãëóëóó ìíãëë áú, ìíã ëííããã ìãíýòú «ããëíðãòëë», ò.ã. óñëíãëý ìãðãíãúòííãí ìëðã. Áðóãëíë ñëíããíë, ìíë ìã ìíãóò ìðíëçãããñòë ãñã ìóãííúã èí ìíëãëóëóó á ìã ñ óñëíãëýíë, ìíãðíãýóëíë äëý óãò ìíëãëóë, ëíòíðúã ñëíòãçëðíããíú, è äëý óãò, ëíòíðúã áúã ìðããñòíëð ñëíòãçëðíããòú. Ë, èãë ìã ñí ìããëããííúð ýëñòðãíãëóóó óñëíãëë (ìíãíãííí óãí, ð-òí áúããðò áíóóðë ìðíãëðíë ñ ëíýýóëíë ñíãñýíë), áíëãçúãããò, ð-òí æëçíú ñãíã ìã — á ìããëþãããíúð ìúíãóíëð óñëíãëýð æëçíú ñãíã ìã çãðíããããòñý. Ýãíëþòëííëñòãí ìðëðëííú áúãóíãòú ìíãúë ìëð, ñóúãñòãíí ìðííããíãëñòëíë ìðíãëãíú ýãíëþòëííëçíã. Áúðãããíãë "íãó-íúë àòãëçí", èãë ìëãçãëííú, ìãëóçý ìííëíãòú óóëããëóóíí, èãí ìò ìãóëë á ìã

ÌÃÑËÍËÛËÍ ÕËÓÃ ÌÍ ÕÃÍÃ.

Ñëããòþóëã ìðëíãðú ñíçããíëý ðëíë-ãñëëð ìðãíãðãòíã óóãò ìãëëð-ðãë ëëëþñòðãòëãë óíãí, ð-òí ìðíãóëòú ðëíëëíã ýãëýþòñý óã «...Áðóíííë ðíññëëñëëð ó-ãííúð áí äëããã ñ äëãããíëëíí Æ. Æ. ðó-ãëëííí - æëðãëòíðíí ÌË ìóëíííííëíãëë ÌÇ ðÕ ðãçðããíòãí ìðãíãðãò ìðíðëíãí áãëã èãçãííëëí ìðíòãññíðíí Æ. Ë. ìãçòðíí. ìðãíãðãò ðóçãí áúë ñíçããí è çãðããëñòðëðíããí ìííãí èãò ìãçãã, ìí ìðããíëçíããòú ìííããý ìããëòëííëãý ããçãòã" 18 (200) ìãé 2003 á.

«...Ìðë áúýããíãëë ìíëãëóë, ëíòíðúã óóãòð áëíëëðíããòú áãí (ããíãòë-ãñëóþ ìóòãòëþ, ëíòíðãý áúçúãããò óóãòãíãëã ìãíýòë è äëëý çãííëíãíãë, ñòãíãò áíñòóíãí ðãðãç ìãñëíëóóíí èãò». Ìããëòëííëãý ëíòíðíãòëííãý ñãòú, 09.04.07 12:04.

«...Ã ñíãðãíãííóþ ýííóò ì-ããëãíã ìãíãóíãëíííòú ñíçããíëý èãããðñòããííúð ñðããñòã, ìíãúðãþóëð ýðòãëòëãíííòú óíñòããíííãí ððóãã ìã ìãíðããëãíëë á ýòíë ìãããñòë ýãëýãòñý ëññëããíããíãëã è ñíçããíëã èãããðñòããííúð ñðããñòã ìã ìíííãã áíãëíãíã ððããíãíòã áãðãííëíðò ëññëããíããíëý ìúëí ìíëíããíí á 60-ò ãíããò ìðíðëíãí ñòíëãòëý, ëíããã Æã Æãíí è áãí ñíððóãíëëãíë áúëã ìíëãçãíã ñííííãíííòú ýòëð è áãëóó èòúñ, ìã ìããããý ìðë ýòíí ãíðííãëóóííë áëòëãíííòþ. Ìãíãëí ëñííëóçíããíãëã ýòëð ìãíòëãíã á ìããëòëííëëð óãëýð ìëãçãëííú ìãã «Ëñòíðëý ñíçããíëý ìðãíãðãòã Ñãíãëñ» Æóðíãë "Ìãíòëíãíãý óãðãíëý" 1 3-4, 2004. -Áãóíð ìãçíðã ìëíããã Áíãðãé (hetru.lycom)

1 Õðëãðëð Æ, ëãð (íãí. Friedrich Wöhler) (31 ëþëý 1800, Ýðãðñòããé — 23 ñãíòýãðý 1882, Æ, ðòëíããí) — ìãíòú Æãëããëóóãããã è Ë. Áãðòãëëòñã á Ñòíëãíëóóíã. Ñ 1831 ìðíòãññíð ðãóíë-ãñëíë ðëíëú á Ëãññãëã; ñ 1836 áí ëííòã æëçíë ìðíòãí ìãóë. Á 1822 Æ, ëãð ìðëðúë òëãííãòþ ëëñëíðó HOCN. --ÃÑÝ- 2 Ìúãð Ýããí ìãðñãããí Áãðòëí (ðð. Marcelin Berthelot) (25 ìëòýã ððãíòóçññëëð ðëçëíðëíëë è ìãúãñòããííúë äãýðãëóó. 3 Ñí. «Áúã ñëãçãë èí ìðëð-ó: ð-ãíò óííãíãëþ ý ìíúð ìëëëãðã?» 4 ðË. ñííããííí ëíòíðíë æëçíú ðãçãëããããñú á óóëóííã èç áííëãã, ìãòãíã, áíãú è áíãíðíãã, èãë ýòí ìíëãçúããë Ñòãíëë ìëëëãð. Ìí ìíëó-ã ñííííãííí ìãðãçíããòú áãëíë áãç óãëíãí ðýãã óñëíãëë. Õãë ýãíëþòëííëñòãí ìðëðëííú ëñëãòú ëííë ìóòú, è ìíýãëããñú á 1968 ãíãò ó-ãííúã ìò ìãã ìððãëëñíú.